

Kontrollkäik SA Kuressaare Haigla psühhiaatriaüksusesse

(1) Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 30.04.2013 etteteatamata SA Kuressaare Haigla psühhiaatriaüksuse tegevust.

SA Kuressaare Haigla psühhiaatriaüksus (edaspidi *üksus*) asub aadressil Aia 25, Kuressaare. SA-le Kuressaare Haigla on antud tegevusluba psühhiaatriateenuse osutamiseks 15 voodikohal.¹ Kontrollimise ajal viibis üksuses ravil 14 isikut.

Viimati kontrollis õiguskantsler üksust 29.04.2009.²

(2) Õiguskantsler kontrollis, täites ühtlasi piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokollis artiklis 3 sätestatud riigi ennetusasutuse funktsiooni, kas üksuses on tagatud isikute põhiõigused ja -vabadused.

(3) Kontrollkäigu raames külastasid õiguskantsleri nõunikud üksuse ruume ning vestlesid üksuse töötajate ja patsientidega. Vestluste käigus patsiendid ja töötajad üksuse töö kohta kaebusi ei esitanud. Eraldusruumi kontrollimisel pöörasid õiguskantsleri nõunikud erilist tähelepanu eraldusruumi sisustusele ning eraldatud patsiendi nõuetekohase jälgimise võimalustele. Dokumentide kontrollimisel tutvusid õiguskantsleri nõunikud ohjeldusmeetmete rakendamise registri ning eraldatud patsientide toimikutes sisalduvate dokumentidega.

(4) Õiguskantsleri seisukoht

Kontrollkäigu tulemusel tuvastas õiguskantsler üksuses probleemi ohjeldusmeetmete rakendamise registriga, kuna see ei andnud kiiret ja üldistatud ülevaadet üksuses toimunud ohjeldamistest.

Ohjeldusmeetmete rakendamise register

Üksuses oli ohjeldusmeetmete rakendamise register paberkujul ning seda peeti alates 2010. aastast. Vestlusel vanemõega selgus, et registrisse tehakse kanded tagantjäreli patsiendi toimiku arhiveerimisel. Sellest johtuvalt ei olnud ohjeldusmeetmete rakendamise registri kanded kronoloogilises järjekorras ning registris puudusid kanded ohjeldusmeetmete rakendamistest kontrollkäigu hetkel ravil viibivate isikute suhtes.

Ohjeldusmeetmete rakendamise register annab ülevaate asutuses toimunud ohjeldamistest. Psühhiaatrilise abi seaduse (edaspidi PsAS) § 14 lg 2 järgi võib tervishoiuteenuse osutaja psüühikahäiretega isiku suhtes ohjeldamiseks kasutada füüsilist, ravimitega ja mehhaanilist ohjeldamist või eraldamist. Ohjeldusmeetmete kasutamine on väga intensiivne vabaduse ja isikupuutumatus riive (põhiseaduse (edaspidi PS) § 20 lg 1), mille rakendamisel on kõrgendatud piinava, julma või väärikust alandava kohtlemise ehk PS § 18 rikkumise oht. Et

¹ Terviseametilt saadud andmed 05.12.2012 seisuga.

² Kontrollkäigu kokkuvõte on kättesaadav aadressil:

http://oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/kontrollkaigu_kokkuvote_kuressaare_haigla_pshhiaatriakesusesse_0.pdf

kõnealuseid rikkumisi tõkestada, lasub seadusandjal PS §-dest 13 ja 14 tulenev kohustus tagada tõhusa kontrollsüsteemi olemasolu.

Nii ongi seadusandaja selle ohu vähendamiseks psühhiaatrilise abi seaduses kehtestanud üldise ohjeldusmeetmete rakendamise registri pidamise nõude. Täpsemalt sätestab PsAS § 14³ lg 1 tervishoiuteenuse osutajale kohustuse dokumenteerida ohjeldusmeetme rakendamine mh kohas ja viisil, mis võimaldab anda kiire ja üldistatud ülevaate tervishoiuteenuse osutaja rakendatud ohjeldusmeetmete kohta. Et kõnealune register täidaks oma eesmärgi (võimalike väärkohtlemiste ennetamine ja tuvastamine) ja tõepoolest annaks rakendatud ohjeldusmeetmete kohta kiire ja üldistatud ülevaate, peaks õiguskantsleri hinnangul registrit täitma viivitamata pärast ohjeldusmeetme rakendamist ning register peaks sisaldama ohjeldatud patsiendi nime, haigusloo numbrit, ohjeldamise algus- ja lõpuaega, ohjeldamise tinginud asjaolusid, ohjeldamise viisi, otsuse teinud arsti nime, teavet tekkinud vigastustest või terviseriketest ning välise abi kaasamisest.³ Selliselt peetav register ja selles sisalduvate andmete perioodiline analüüs võimaldab välja tuua võimalikud ohjeldusmeetmete kasutamise väärpraktikad. Seepärast aitab ohjeldamismeetmete rakendamise register ennetada väärkohtlemise ohtu kõigepealt ohjeldamismeetmete rakendajal endal, kui ta regulaarselt analüüsib registris sisalduvate andmete põhjal toimunud ohjeldamisi. Teisalt tagab selle registri eesmärgipärane pidamine aga järelevalveasutustele võimaluse teostada patsientide õiguste kaitseks efektiivset kontrolli ohjeldusmeetmete rakendamise õiguspärasuse üle.

Et register täidaks oma eesmärgi, tuleb rakendatud ohjeldamismeetmete kohta käiv teave koondada kiiret ülevaadet võimaldavas ja kättesaadavas registrisse. Kiire ja üldistatud ülevaate saamine asutuses toimuvatest ohjeldusmeetmete rakendamisest annab võimaluse efektiivselt kontrollida toimunud ohjeldusmeetmete rakendamise, kui isiku põhiõigusi väga tugevalt riivava toiminguga õiguspärasust. Ohjeldusmeetmete rakendamise registri täitmine pärast isiku ravi lõppemist ei anna kontrollimise hetkel ravil viibivate isikute suhtes rakendatud ohjeldusmeetmetest terviklikku ülevaadet. Seevastu tehes ohjeldusmeetmete rakendamise registrisse kande viivitamata pärast ohjeldusmeetme rakendamist, ei pea ohjeldusmeetmete rakendamise praktika analüüsijad asutuses lähiminevikus toimunud ohjeldusmeetmete kohaldamistest ülevaate saamiseks kõikide ravil viibivate patsientide toimikuid üksahaaval läbi töötama. Lisaks võivad välised kontrollijad etteteatamata külastada kontrollitavaid asutusi ka töövälisel ajal, mistõttu on vajalik tagada ohjeldusmeetmete rakendamise registri ajakohasus ning ligipääsetavus sõltumata ühe konkreetse töötaja kohalviibimisest.

Neil põhjendustel on õiguskantsler seisukohal, et registreerides ohjeldusmeetmete rakendamise alles patsiendi toimiku arhiveerimisel, ei vasta üksuses kasutatav ohjeldusmeetmete rakendamise registreerimise kord psühhiaatrilise abi seadusele, kuna selliselt peetav register ei täida oma eesmärgi.

Tulenevalt eeltoodust soovib õiguskantsler SA-l Kuressaare Haigla **tagada, et psühhiaatriaüksuses rakendatud ohjeldusmeetmetest kiire ja üldistatud ülevaate saamiseks täidetak ohjeldusmeetmete rakendamise registrit viivitamata pärast ohjeldusmeetme kohaldamist.**

³ Vt ka piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa komitee standardid (CPT/Inf/E (2002) I – Rev. 2011), p 50. Kättesaadav aadressil: <http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf>.

(5) Kokkuvõte

Õiguskantsler teeb kontrollkäigu tulemusel isikute põhiõiguste ja -vabaduste tagamiseks SA-le Kuressaare Haigla soovitusel tagada, et psühhiaatriaüksuses rakendatud ohjeldusmeetmetest kiire ja üldistatud ülevaate saamiseks täidetakse ohjeldusmeetmete rakendamise registrit viivitamata pärast ohjeldusmeetme kohaldamist.

Õiguskantsler palub SA-lt Kuressaare Haigla teavet nimetatud soovitusel täitmise kohta hiljemalt 01.08.2013.